

קבועה. אם אומר את: על גבי אבן תלושה, אף היא הולכת ומטמא במקום אחר. "אצלו" – למקום טהרה; "ציון" – מיכן לציון. ומצא אבן אחת מצויינת, אף על פי שאין מקיימין כן, המאהיל עליה – טמא, אני אומר: מת מצויין והיה נתון תחתיה. היו שתיים, המאהיל עליהן – טהור,

אור ל'שרים

ראיה מפסוקים שונים.

בבבלי שם אמרו, שציון קברות הוא הלכה למשה מסיני (רש"י שם), וסמכו חכמים את ההלכה בדרך אסמכתא על פסוקים. אבל בבבלי נידה נז,א אמרו, שציון קברות מדרבנן. בתוספות (בבלי בבא בתרא קמז,א) כתבו, שמה שאמרו "רמז מן התורה לציון קברות" לאו דווקא, שציון קברות אינו אלא מדרבנן.

בתוספתא שקלים א,ה שנו: אין מציינים... אלא על אבן קבועה. אין מניחים את הציון במקום הטומאה (שמא לא ירגיש בציון עד שיגיע אליו וייטמא) אלא במקום טהרה, סמך (סמוך) לטומאה, והמאהיל עליו (על הציון שנעשה על גבי הקרקע, ולא על גבי האבן) - טמא (צריך לומר: טהור). אין מציינים... על עצמות המת שאין מטמאים באוהל (שאינו לא רוב בניינו ולא רוב מניינו). אין מציינים אלא על השדרה ועל הגולגולת שמטמאים באוהל. ובבבלי **מועד קטן** ה,ב אמרו: תנו רבנן: ...מציינים על השדרה (של המת) ועל הגולגולת, על רוב בניין (של עצמות המת) ועל רוב מניין המת. ואין מעמידים ציון במקום טומאה, שלא להפסיד את הטהרות (שמא יבוא אדם נושא טהרות ולא ישים לב עד שיאהיל על הציון, וייטמאו הטהרות), ואין מרחיקים ציון ממקום טומאה, שלא להפסיד את ארץ ישראל (שלא להרבות מקום שזוהרים בו, אף שאינו טמא).

אף היא הולכת ומטמא במקום אחר

החשש הוא דווקא שמא תלך האבן למקום אחר ויטמאו טהרות במקום אחר שלא כדין, אבל אין חשש שמא תלך האבן ממקומה ולא יטמאו טהרות כשיאהיל על מקום הטומאה, שאין חוששים לכך, מפני שעל פי רוב מקום הטומאה ידוע אף ללא ציון.

ומביאים ברייתא (תוספתא שקלים א,ה): (במקבילה במעשר שני נוסף: 'תני') (ו) **מצא אבן אחת מצויינת** – שציינו על גביה את מקום הטומאה, ואין שם אבן שנייה מצויינת סמוך לה, **אף על פי שאין מקיימין כן** – אין עושים כך, שאין מציינים את מקום הטומאה על גבי אבן אחת, אלא מציינים על גבי שתי אבנים סמוכות זו לזו משני צידי הטומאה, שייראה הציון לבא משתי רוחות, מכל מקום, **המאהיל עליה** – על האבן, – **טמא**, ומנמקים: **שאני אומר: מת מצויין** (צריך לומר כמו במקבילות: 'מת קמציין' (מכוון ומקומץ)) **והיה** (צריך לומר כמו במקבילות: 'היה') **נתון תחתיה** – יש לחשוש שמא המת

להיות מחוברת לקרקע, שהיא כבנויה בארץ. **אם אומר את** (אתה): **על גבי אבן תלושה** – אם תאמר, שהאבן המצויינת יכולה להיות גם שאינה מחוברת לקרקע, **אף** (הלא) **היא הולכת ומטמא במקום אחר** – הרי יש לחשוש שהאבן המצויינת תתגלגל ממקום הטומאה למקום אחר, כיוון שאינה מחוברת לקרקע, והמאהיל עליה במקום האחר יהיה סבור שנטמאו הטהרות שבידו, וישרוף אותן לשווא, שהרי אין טומאה במקום האחר. **"אצלו"** – **למקום** (במקבילות: 'במקום') **טהרה** – מזה נלמדת ההלכה, שאם מציינים על גבי הקרקע, אין עושים ציון על גבי המקום שנמצאת בו הטומאה, אלא עושים ציון על גבי מקום טהור סמוך למקום הטומאה, שאם יציינו במקום הטומאה, יש לחשוש שמא העובר לא ישים לב לציון עד שיגיע אליו ויאהיל עליו וכבר נטמאו הטהרות שבידו, אבל כשמציינים סמוך למקום הטומאה, מי שלא ישים לב לציון עד שיגיע אליו ויאהיל עליו, עדיין לא נטמאו הטהרות שבידו (למדים זאת משום שכתוב "אצלו" – על ידו, ולא כתוב "עליו"); **"ציון"** – **מיכן לציון** – מזה נלמדת ההלכה, שמציינים על הקברות, ששופכים סביבם סיד לעשות להם ציון.

מציינים את כל הדברים מן המת שמטמאים באוהל, שנמנו במשנה אהלות ב,א, ולא הזכירו כאן אלא עצמות ושדרה וגולגולת, משום שיש להם רמז בכתוב.

בבבלי מועד קטן ה,א אמרו: "מציינים את הקברות". - אמר רבי שמעון בן פזי: רמז מן התורה לציון קברות מניין? - תלמוד לומר: "וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון" (יחזקאל לט) (קראו לכך רמז, משום שלא נאמר בכתוב שיש בכך מצווה (רש"י), או מפני שהדבר כתוב כמעשה לעתיד לבוא ולא כדבר הנוהג (תוספות)). ...רבי אבהו אמר מהכא: "וטמא טמא יקרא" (ויקרא יג) - טומאה קוראה לו ואומרת לו: "פרוש!" (הטמא צריך להודיע לרבים שהוא טמא ויפרשו ממנו, וכן עושים גם בקבר שצריך להודיע טומאתו). וכן אמר רבי עוזיאל בר בריה דרבי עוזיאל רבה: טומאה קוראה לו ואומרת לו: "פרוש!".

גם בירושלמי וגם בבבלי אמר רבי עוזיאל: "וטמא טמא יקרא" וכו'. בבבלי נזכר רבי עוזיאל רק במקום הזה.

בנוסף לראיה מפסוקים שמציינים את הקברות שאמרו אמוראים ארץ ישראלים, מצאו להם אמוראים בבליים בבבלי